

KAUNIAINEN
GRANKULLA

VAMMAISPOLIITTINEN OHJELMA

Vammaispoliittinen työryhmä

Monica Tallberg, Marketta Forsell, Kurt Trontti,
Thomas Romantschuk, Mikko Halme
ja Veronica Lundqvist

KV 3.2.2003

KAUNIAISTEN VAMMAISPOLIITTINEN OHJELMA

SISÄLLYSLUETTELO

Johdanto	3
1 Ohjelman tavoitteet ja päämäärät	3
2 Asenteet	4
3 Elinolot	5
3.1 Rakentaminen ja liikkuminen	5
3.2 Viestintä	6
3.3 Koulutus	7
3.4 Kulttuuri, liikunta ja vapaa-aika	8
3.5 Seurakunnat	8
4 Tukipalvelut	9
4.1 Kuntoutus	9
4.2 Itsenäisen elämän tukipalvelut	9
4.3 Työllistyminen	10
5 Vammaisneuvosto	10
6 Kansainvälinen yhteistyö	11
7 Ohjelman seuranta	11

KAUNIAISTEN VAMMAISPOLIITTINEN OHJELMA

JOHDANTO

Kauniaisten vammaisneuvoston nimeämä työryhmä on valmistellut Kauniaisille vammaispoliittista ohjelmaa. Ohjelma perustuu YK:n yleiskokouksen joulukuussa 1993 hyväksymiin vammaisten kansalaisten yhdenvertaista osallistumista ja tasa-arvoa edistäviin yleisohjeisiin ”Standard Rules” ja Suomen valtakunnallisen vammaisneuvoston VANE:n laatimaan kansalliseen vammaispoliittiseen ohjelmaan ”Kohti yhteiskuntaa kaikille”. Käytännöllisiä ohjeistuksia ohjelman tekemiseen saimme valtakunnallisen vammaisneuvoston julkaisemasta Työkalupakki-kirjasesta. Ohjelma kattaa alueita jotka ovat yhteisiä eri väestöryhmille. Monestikaan esteettömyydessä ja saavutettavuudessa ei ole kyse mistään vammaisia henkilöitä varten tehtävistä erityisratkaisuksista, vaan kaikkia kuntalaisia palvelevista ratkaisuksista. Esimerkiksi hissi tai luiska palvelee lastenvaunujen kanssa liikkuvaa yhtä lailla kuin pyörätuolia tai rollaattoria käyttävää. Samoin isolla tekstillä oleva ilmoitus palvelee helppolukuisuudellaan myös muita kuin heikkonäköisiä.

Tilannekartoitusta tehtiin kirjallisella kyselyllä terveydenhuoltoalueilta, kouluilta, päiväkodeilta ja käynneillä eri julkisissa kohteissa.

1 OHJELMAN TAVOITTEET JA PÄÄMÄÄRÄT

Vammaispoliittisen ohjelman tavoitteena on luoda edellytykset vammaisille ja pitkäaikaissairaille henkilöille täysivaltaisiksi vaikuttajiksi päätöksentekoon niin heitä itseään kuin kuntaansakin koskevilla asioilla.

Täysivaltaistumisen kautta jokaiselle vammaiselle henkilöille luodaan mahdollisuudet hyvään ja mielekkääseen elämään hänen omista kyvyistään ja tavoitteistaan lähtien. Hyvä ja mielekäs elämä sisältää valinnanvapauden ja itsemääräämisoikeuden toteutumisen. Jotta tämä olisi mahdollista on tiedostettava vammaisten henkilöiden oikeudet ja huomioitava niitä oikeuksia asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa.

Vammaisten henkilöiden täysivaltaistuminen ja tasavertaisuus muiden kanssa edellyttää yhteiskunnan ja ympäristön muokkaamista mahdollisimman esteettömäksi. Nykyisellään yhteiskunta ei ole avoin kaikille. Kysymys ei aina ole suoranaisesta syrjinnästä vaan pikemmin voidaan puhua asiallisen huomioonottamisen puutteesta.

Vammaispoliittisen ohjelman tavoitteena on vaikuttaa päätöksentekijöihin, palveluntuottajiin, ammatinharjoittajiin ym. sellaisten ratkaisujen syntymiseksi, jotka ottavat huomioon vammaisten henkilöiden tarpeet. Palveluiden järjestäjien tulisi tiedostaa vamma ihmisen erityisominaisuutena ja reagoida myönteisesti siitä aiheutuvaan erityisratkaisujen tarpeeseen. Ohjelman tavoitteena on myös lisätä

julkisen sektorin ja vammaisneuvoston sekä vammaisjärjestöjen välistä rakentavaa yhteistyötä.

Päämääriin on pyrittävä integroimalla vammaiskysymykset osaksi yleistä yhteiskunnallista suunnittelua ja toimintatapaa.

Toimenpiteet

Päätettäessä vammaisia henkilöitä koskevista asioista eri hallintoelimissä tulee ottaa vammaisten kuntalaisten tarpeet huomioon jo suunnitteluvaiheessa. Vammaiskysymykset on integroitava osaksi yleistä yhteiskunnallista suunnittelua ja toimintatapaa.

2 ASEENTEET

Suuren esteen vammaisten henkilöiden täysivaltaiselle osallistumiselle muodostavat heihin kohdistuvista asenteista. Ensin nähdään vammaisen henkilö, vasta sitten yksilö, vaikka tulisi olla toisin päin. Erilaisuuden ymmärtämiseen ja hyväksymiseen tulee vaikuttaa eri toimenpitein.

Toimenpiteet

1. Vammaisten lasten integroiminen päiväkodeihin ja kouluihin.
2. Vammaisuuteen liittyvistä asioista tulee kertoa sekä päiväkodeissa, kouluissa että työpaikoilla.
3. Vammaisuuteen liittyvissä koulutuksissa tulee käyttää vammaisia henkilöitä kouluttajina, he ovat alansa asiantuntijoita.
4. Kaupungin sisäisessä koulutuksessa tulee olla vammaisuuteen ja vammaisten ihmisten kohtaamiseen ja huomioon ottamiseen liittyviä aiheita kaikilla toimialoilla, työasenteen muokkaaminen (ei ainoastaan sosiaali- ja terveystieteiden toimialalla). Koulutuksen ja siihen osallistumisen tulee olla säännöllistä.

3 ELINOLOT

3.1 RAKENTAMINEN JA LIIKKUMINEN

Jotta vammaiselle henkilölle voidaan taata tasavertaiset osallistumis- ja liikkumismahdollisuudet on huolehdittava siitä, että ympäristö on esteetön. Ratkaisut palvelevat vammaisten henkilöiden ohella yhtä lailla vanhuksia ja lapsiperheitä. Esteettömän ympäristön turvaamiseksi on jo suunnittelu- ja rakennusvaiheessa huomioitava vammaisten henkilöiden tarpeet. Näin vältetään jälkikäteen syntyviltä ylimääräisiltä kustannuksilta.

Vammaisten henkilöiden huomioon ottaminen tulee olla osa yleistä yhteiskunnallista

suunnittelua ja toimintatapaa. Esimerkiksi rakennetut fyysiset esteet (portaat, kapeat ovet, katujen reunakiveykset, ohjaavat kiveykset ym.) lisäävät vammaisten ihmisten tarvitsemia erityispalveluja, jotka puolestaan tulevat yhteiskunnalle kalliiksi.

Tässä yhteydessä on kartoitettu julkisten rakennusten puutteita, samoin keskustassa sijaitsevien liikkeiden esteettömyyttä. Puutteet on saatettu yhdyskuntalautakunnan tietoon.

Uuden ostoskeskusrakennuksen myymälöiden ovet ovat erikoisraskaat mm. lapsille, vanhuksille, lihasvammaisille ja liikuntarajoitteisille.

Toimenpiteet

1. Kaupungin virastojen ja julkisten rakennusten tulee olla liikkumisesteettömiä. Liikuntaesteettömyysvaatimus on sisällytettävä suunnitteluun ja rakentamiseen suunnitteluprosessin alusta lähtien.
2. Julkisiin rakennuksiin on luotava vammaiselle henkilölle tarvittavat puitteet (esim. inva-wc, hissi, luiskat jne.).
3. Rakennus- ja yhdyskuntalautakuntien tulee pyytää vammaisneuvostolta lausuntoa kaikista merkittävimmistä kaava- ja rakennushankkeista jo suunnitteluvaiheissa.
4. Rakennussuunnittelun ja rakennussuunnitelmien toteutuksen esteettömyysseurantaa tulee tiukentaa. Uudisrakentamisessa ja korjausrakentamisessa rakennusvalvonnalla voidaan vaikuttaa rakennusten terveyttä vaarantavien tekijöiden, kuten kosteus- ja homevaurioiden, vähentämiseen sekä rakennusten liikkumisesteettömyyteen.
5. Kaupungintalon saneeraussuunnitelmassa on huomioitava hissi, pääovelle luiska ja soittokello ja valtuustosalin induktiosilmukka huonokuuloisia henkilöitä varten.
6. Vanhojen asuinkiinteistöjen hissien rakentamistarvetta selvitettävän nk. hissiprojektin seuranta.
7. Inva-parkkipaikkojen toimivuuden tarkastaminen sekä pysäköintivalvonnan tehostaminen (katukiveykset, kulkutoimivuus ym., uusi ostoskeskus alueineen). Alueiden auraus ja hiekoitus talviaikaan saatava paremmaksi.
8. Kaupungin puisto-, ulkoilu- ja virkistysalueille tulee hankkia vammaisten ja vanhusten tarpeisiin rakenteeltaan paremmin soveltuvia penkkejä (käsinojallisia).
9. Vammaisille henkilöille, lapsiperheille ja vanhuksille soveltuvien ratkaisujen löytymiseksi. Kaupungin kaikkien toimialojen tulee tehdä yhteistyötä vammaisneuvoston ja vammaisjärjestöjen kanssa.
10. Julkisten liikenneyhteyksien tulee palvella myös liikuntarajoitteisia henkilöitä. Tämä on Kauniaisissa huomioitu kehittämällä palvelulinja, jonka tarkoituksena on palvella myös muita kuntalaisia. Vaikeavammaisten liikkuminen turvataan kuljetuspalvelulla (lakisääteinen). Myös sosiaalihuoltolain mukainen kuljetuspalvelu turvaa liikuntarajoitteisten ja iäkkäiden henkilöiden liikkumista.

Tavoite: **"Kynnyksetön Kauniainen"**

3.2 VIESTINTÄ

Viestinnän tulee olla avointa ja kaikkien tavoitettavissa. Tiedonsaanti kaupungin suunnitelmista, palveluista ja asukkaiden elinolojen kehittämistä on perusedellytys täysivaltaiselle osallistumiselle ja vaikuttamiselle.

Vammaisten henkilöiden ja heidän omaistensa tulee saada heitä palvelevaa tietoa vaivattomasti, oikea-aikaisesti ja oikeassa muodossa uutta teknologiaa hyödyntäen. Kommunikointia ja tiedonsaantia vaikeuttavia tai kokonaan estäviä vammoja on monenlaisia; kuulo-, ja näkövamma, kuurosokeus, afasia, dysfasia, autismi, kehitysvammat, aivovammat jne.

Toimenpiteet

1. Eri viestintävälineiden käyttöä tulee kehittää. Kauniaisten kaupungin www-kotisivuille tulee ottaa myös vammaisneuvoston asioita ja luoda linkkiyhteydet vammaisjärjestöjen kotisivuille. Www-sivujen tulee olla saavutettavat, ohjeita saavutettavien sivujen tekemiseen löytyy mm. Arlainstituutin kotisivuilta (www.arlainst.fi).
2. Vammaisten henkilöiden (ja heidän perheittensä) saatavilla tulee olla tietoa; hoitoa, tutkimusta, oikeuksia, palveluja ja tukitoimia koskevista asioista
3. Viestien tulee olla kullekin vammaisryhmälle ymmärrettävässä muodossa. Vammaisuuteen liittyvät tiedotteet tulee olla suomen- ja ruotsin kielellä, selkeitä, informatiivisia ja kaikkien saatavilla. Esim. lukutelevisio kirjastoon, terveyskeskukseen kansio vammaisasioista, äänikasetteja näkövammaisille kotiin toimitettuina
4. Esitteiden tulee olla ajan tasalla
5. Kaupungin tulee kiinnittää erityistä huomiota tiedottamiseen silloin, kun lainsäädännössä, palveluissa tai elinympäristössä tapahtuu vammaisia koskevia muutoksia, ovat ne sitten kielteisiä tai myönteisiä.

3.3 KOULUTUS

Mahdollisuus yhdenvertaiseen kouluttautumiseen tarvittavine tukipalveluineen itse valitussa koulussa. Päämääränä koulutuksellinen perusturva elinikäisen oppimisen periaatetta noudattaen.

Kunnan opetustoimen velvollisuus on järjestää opetusta kaikille kunnassa asuville oppivelvollisuusikäisille lapsille. Vammaiset koululaiset osallistuvat tasa-arvoisina ja täysivaltaisina jäseninä yhdessä muiden peruskoulun oppilaiden kanssa koulutoimen tarjoamaan opetukseen. Koulunkäyntiavustajat turvataan sitä tarvitseville oppilaille.

Peruskouluissa on tehty liikkumisesteettömyyskartoitus. Yksi neljästä peruskoulusta on liikkumisesteetön.

Toimenpiteet

1. Vammaisilla henkilöillä tulee olla samanlaiset oikeudet valita koulunsa ja oppilaitoksensa kuin muillakin. Tarvittavat tukimuodot, apuvälineet ja avustajapalvelut tulee osoittaa siihen kouluun, jossa oppilas opiskelee
2. Liikkumisesteettömyyskartoitusta tulee jatkaa kaikissa kaupungin oppilaitoksissa. Oppilaitosten tulee olla liikkumisestettömiä
3. Viittomakielisten kuulovammaisten oikeus opiskella omalla äidinkielellään tulee turvata
4. Erityisopettajien ja koulunkäyntiavustajien täydennyskoulutus tulee turvata
5. Vammaisten henkilöiden ammatinvalinnanohjaukseen tulee kiinnittää erityistä huomiota heille soveltuvan koulutuksen ja ammatin löytämiseksi.

3.4 KULTTUURI, LIIKUNTA JA VAPAA-AIKA

Vammaisille kauniaislaisille henkilöille tulee järjestää yhdenvertaiset mahdollisuudet vapaa-ajan harrastuksiin.

Vammaisten henkilöiden tulee voida osallistua erilaisiin yleisiin vapaa-ajan toimintoihin ja saada erityispalveluja. Liikunta tarjoaa kaikille kuntalaisille, siten myös vammaisille henkilöille, mahdollisuudet fyysisesti virkistävään toimintaan, joka ylläpitää myös henkistä kuntoa.

Ongelmia ovat mm.: Vammaiset henkilöt eivät pääse kaikkiin kulttuurilaitoksiin, vapaa-ajanviettopaikkoihin ja –tapahtumiin, koska ne ovat liikkumisesteellisiä. Tilojen heikko valaistus ja puutteellinen opastus aiheuttavat ongelmia erityisesti aistivammaisille. Kulttuuri- ja vapaa-ajantiloista puuttuvat usein induktiosilmukat.

Kauniaisten uimahalli inva-saunoineen soveltuu vaikeavammaisille henkilöille. Uimahallissa on heitä varten tarvittavia erityisapuvälineitä.

Muun vapaa-ajan toiminnan ohella eri-ikäiset vammaiset henkilöt tarvitsevat myös virikkeellistä päivätoimintaa.

Kauniaisissa toimivan Granin Lähiapu ry:n kautta on mahdollisuus saada vaikeavammaisten henkilöiden saattajapalvelua ja mahdollisesti muuta tilapäistä tukipalvelua.

Toimenpiteet

1. Laaditaan vammaisopas, joka selvittää yleisten tilojen ja kaupungin ulkoilu- ja virkistysalueiden liikkumisesteettömyyden
2. Vammaisten henkilöiden liikunta ja vapaa-ajan palveluita tulee tukea avustuksin ja tiloja tarjoamalla
3. Uimahallin saneerauksen yhteydessä sovittujen muutostöiden lopputarkastus. Porrashissin toimivuuden valvontaa tulee tehostaa
4. Julkisiin tiloihin on asennettava asianmukaiset kuulovammaisille henkilöille soveltuvat

kuuntelujärjestelmät

5. Liikuntapaikkojen ja ulkoilu- ja virkistysalueiden suunnittelussa ja rakentamisessa tulee ottaa huomioon vammaisten henkilöiden liikuntamahdollisuudet
6. Liikuntatoimen ja muiden hallintokuntien, samoin liikuntatoimen sekä vammaisjärjestöjen yhteistyömuotoja tulee kehittää ja lisätä
7. Uuden 'Paviljongen' toteutuksessa tulee ottaa huomioon myös vammaiset henkilöt ja vanhukset
8. Vammaisille henkilöille tulee turvata osallistumismahdollisuus kulttuuri-, liikunta- ja harrastustoimintaan riittävin apuväline- ja avustajaresurssein
9. Avustajille sallitaan maksuton sisäänpääsy ja osallistuminen.

3.5 SEURAKUNNAT

Jokaisella ihmisellä on oikeus uskonnon harjoittamiseen ja yhdenvertaiseen osallistumiseen.

Toimenpiteet

1. Talvella on huolehdittava aurauksesta ja hiekoittamisesta, koska autolla ei pääse kirkon välittömään läheisyyteen
2. Kirkon oveen tulee asentaa kevyempi avaustekniikka
3. Virret tulisi ilmoittaa ääneen
4. Seurakuntatiloissa tullee olla toimivat induktiosilmukat

4 TUKIPALVELUT

4.1 KUNTOUTUS

Kuntoutuksen avulla pyritään ylläpitämään ja parantamaan vammaisten ja pitkäaikaissairaiden henkilöiden hyvä fyysisen, aistimuksellisen, älyllisen, mielenterveydellisen ja/tai sosiaalisen toiminnan taso.

Lääkinnälliseen kuntoutukseen luetaan kuntouttavien eri terapioiden lisäksi neuvonta, kuntoutustarvetta ja –mahdollisuuksia selvittävä tutkimus, apuvälinehuolto sekä sopeutumisvalmennus- ja ohjaustoiminta ja muut näihin rinnastettavat toimenpiteet niiltä osin kuin kuntoutusta ei ole säädetty KELA:n tehtäväksi.

Kaupungin tulee vastata siitä, että vammainen henkilö saa iästä riippumatta tarvitsemansa erikoissairaanhoidon ja kuntoutuksen joko kaupungin omana toimintana tai yhteistyössä muiden tahojen kanssa.

Toimenpiteet

1. Apuvälineiden ja erityisharrastusvälineiden tarjonta ja huolto tulee turvata riittävin määrärahoihin.
2. Kuntoutussuunnitelma tulee laatia kaikille sitä tarvitseville vammaisille henkilöille ja suunnitelman toteutumista tulee valvoa säännöllisin väliajoin.
3. Sopeutumisvalmennuksen tukeminen tulee edelleen taata.
4. Kunnan tulee taata riittävä kuntoutus myös 65 vuotta täyttäneille vaikeavammaisille henkilöille.
5. Vammaisten henkilöiden toimintakyvyn tukemiseen, näkö- ja kuulovammaisten asioinnin helpottamiseen sekä kehitysvammaisten ja mielenterveyskuntoutujien palvelujen kehittämiseen on kiinnitettävä huomiota.
6. Asiakkaan neuvontaa kuntoutukseen liittyvissä asioissa tulee kehittää mm. parantamalla vastavammautuneen henkilön, vammaisten lasten ja heidän vanhempansa, sekä lievästi vammaisten henkilöiden ohjausta ja tiedon saantia.

4.2 ITSENÄISEN ELÄMÄN TUKIPALVELUT

Vammaisille henkilöille tulee taata riittävät tukipalvelut, jotta he voivat selviytyä itsenäisinä henkilöinä mahdollisimman hyvin.

Vammaispalvelulaissa ns. subjektiiviset oikeudet sisältävät sellaiset palvelut ja tukitoimet, jotka ovat vammaisen henkilön kannalta välttämättömät. Näitä ovat kuljetuspalvelut ja niihin kuuluvat saattajapalvelut, tulkkipalvelut, palveluasuminen, asunnon muutostyöt sekä asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet. Näiden palvelujen osalta kunnalla on erityinen järjestämisvelvollisuus, määrärahoista riippumatta.

Lisäksi vammaispalvelulaissa on lueteltu muita palveluita joita kunta voi määrärahojen puitteissa järjestää vammaiselle henkilölle mm. omaishoidon tuki, erityisravintokustannusten korvaus, ja ylimääräiset vaatekustannukset.

Kauniaisissa asuvat vammaispalvelulain piiriin kuuluvat henkilöt ovat toisiinsa nähden tasavertaisessa asemassa, sillä vammaispalveluista vastaa koko kaupungissa yksi sosiaalityöntekijä, mikä jatkossakin on toivottavaa. Lisäksi tiivis yhteistyö muiden asiaa hoitavien tahojen kanssa on hyvä.

Kauniaisten vammaishuollon ohjaaja suunnittelee mm. työtoimintaa ja antaa ohjausta arkipäivän asioissa ja selvittää eri asumismuotoja kehitysvammaisille henkilöille.

Toimenpiteet

1. Budjettiin tulee jatkossakin varata määrärahaa myös muihin kuin vammaispalvelulaissa määriteltäviin ns. subjektiivisiin oikeuksiin. Asiakkaille tulee laatia palvelusuunnitelma.

2. Vammaisille henkilöille on saatava lisää asumispalveluja.
3. Kaupungin laatiman alustavan asuntovaihtoehtosuunnitelman etenemistä on nopeutettava.
4. Kaikille vammaisille henkilöille ja mielenterveyskuntoutujille tulee taata riittävä päivätoiminta.

4.3 TYÖLLISTYMINEN

Vammaisten henkilöiden osaaminen ja voimavarat tulee ottaa käyttöön niin ansiotyössä kuin vaihtoehtoisissa työ- ja toimintamuodoissa.

Ammatinvalinnan ja työvoimahallinnon tukipalvelujen tulee soveltua vammaisille henkilöille.

Henkilön vammaisuus ei saa olla työnsaannin este. Vammaisten henkilöiden työllistämistä vaikeuttavat edelleen usein työnantajan ennakkoluulot, ympäristötekijät sekä apuvälineiden ja avustajapalveluiden saanti.

Toimenpiteet

1. Painopiste vammaisten henkilöiden työllistymisessä tulee olla ensisijaisesti avoimilla työmarkkinoilla
2. Kaupungin tulee olla vammaisten henkilöiden työllistämisessä suunnannäyttävä
3. Kokopäiväisten töiden lisäksi tulee vammaisille henkilöille järjestää mahdollisuus myös osa-aikaiseen-, projektiluonteiseen- sekä etätööhön
4. Mikäli vammaisen henkilön ei ole mahdollista osallistua työelämään, kaupungin tulee järjestää sopivaa päivä- tai työtoimintaa.

5. VAMMAISNEUVOSTO

Kauniaisissa on toiminut kunnallinen vammaisneuvosto vuodesta 1989 lähtien.

Erillinen työvaliokunta perustettiin huhtikuussa 1999.

Kauniaisten sosiaali- ja terveystalokunta nimeää neuvoston joka 2. Vuosi.

Vammaisneuvosto toimii vammaisten henkilöiden, heidän omaistensa ja vammaisjärjestöjen sekä kaupungin eri toimialojen yhteistyöelimenä.

Vammaisneuvoston tehtävänä on mm. vammaisten henkilöiden edunvalvonta, tasa-arvon ja vaikutusmahdollisuuksien edistäminen, yleisiin oloihin vaikuttavan suunnittelun ja päätöksenteon seuranta vammaisten henkilöiden kannalta ja vammaisille henkilöille tarkoitettujen palvelujen ja taloudellisten tukitoimien kehityksen seuranta. Näihin asioihin vammaisneuvosto vaikuttaa aloittein, esityksin ja lausunnoin.

Kaupungin tulee turvata vammaisneuvoston toimintaedellytykset osoittamalla varoja sen työskentelyyn.

6. KANSAINVÄLINEN YHTEISTYÖ

Euroopan yhdentymiskehityksen myötä myös vammaiset henkilöt ja vammaisjärjestöt hakeutuvat yhä useammin mukaan kansainväliseen toimintaan. Yhdenvertaisten osallistumismahdollisuuksien edellyttämällä tavalla vammaisten kuntalaisten tulee päästä mukaan kaupungin kansainväliseen toimintaan.

Toimenpiteet

1. Vammaisia henkilöitä koskevissa asioissa kaupungin virallisissa delegaatioissa tulee olla mukana vammaisjärjestöjen edustajia
2. Vammaisilla henkilöillä tulee olla mahdollisuus osallistua ystäväkaupunkitoimintaan

7. OHJELMAN SEURANTA

Kauniaisten vammaispoliittisessa ohjelmassa on esitetty useita konkreettisia toimenpide-ehdotuksia, jotka vaativat edelleen työstämistä. Vammaisneuvoston ja kunnan eri toimialojen yhteistyön kehittämisen myötä toimenpiteet voidaan työstää.

Vammaisneuvosto tulee tarkastamaan ohjelman tavoitteita ja seuraamaan niiden toteutumista vuosittain.